

POSTANOWIENIE

Dnia 1 grudnia 2011 r.

Sąd Najwyższy w składzie :

SSN Marian Kocon (przewodniczący)

SSN Krzysztof Strzelczyk

SSN Bogumiła Ustjanicz (sprawozdawca)

w sprawie z powództwa Teresy B.
przeciwko Skarbowi Państwa - Staroście C.
o odszkodowanie,
po rozpoznaniu na posiedzeniu niejawnym w Izbie Cywilnej
w dniu 1 grudnia 2011 r.,
zażalenia powódki na postanowienie zawarte w punkcie 2
wyroku Sądu Apelacyjnego
z dnia 22 lipca 2010 r.,

zmienia zaskarżone postanowienie zawarte w punkcie 2 wyroku Sądu Apelacyjnego z dnia 22 lipca 2010 r. i nie obciąża powódki kosztami procesu w postępowaniu apelacyjnym oraz zasądza od pozwanego na rzecz powódki kwotę 900 zł (dziewięćset złotych) z powiększeniem o podatek od towarów i usług tytułem zwrotu kosztów procesu w postępowaniu zażaleniowym.

Uzasadnienie

Zaskarżonym postanowieniem zawartym w wyroku Sądu Apelacyjnego z dnia 22 lipca 2010 r. zasądzona została od powódki na rzecz pozwanego kwota 5400 zł tytułem zwrotu kosztów postępowania apelacyjnego. Powódka przegrała sprawę także na etapie postępowania apelacyjnego, co było przyczyną przyjęcia za podstawę orzeczenia o kosztach procesu zasady odpowiedzialności za wynik sporu, przewidzianej art. 98 § 1 w związku z art. 391 § 1 k.p.c.

Powódka w zażaleniu wniosła o zmianę tego postanowienia i nieobciążania jej kosztami procesu, stosownie do art. 102 w związku z art. 391 § 1 k.p.c. Zarzuciła, że Sąd Apelacyjny nie wziął pod uwagę jej bardzo trudnej sytuacji zdrowotnej i życiowej, chociaż była mu ona znana, bo stanowiła o całkowitym zwolnieniu od kosztów sądowych oraz ustanowieniu pełnomocnika z urzędu w postępowaniu kasacyjnym i zażaleniowym. Na uzasadnienie podała, że dotknięta jest wadą słuchu i wzroku, pozostaje w stałym leczeniu wywołanym chorobą nowotworową oraz pod opieką psychiatryczną od 2003 r., po stracie syna. Z uwagi na niedostatek korzysta ze świadczeń Miejskiego Ośrodka Pomocy Społecznej. Rozstrzygnięcie o kosztach procesu nie uwzględniło także kontekstu przedmiotu sporu, związanego z niemożnością odzyskania majątku ani odszkodowania.

Sąd Najwyższy zważył, co następuje:

Zastosowanie przez sąd jednej z zasad orzekania o kosztach procesu, przewidzianych art. 98 do 107 k.p.c., uzależnione jest od wyniku sprawy oraz jej okoliczności faktycznych. Przyjęcie za podstawę orzeczenia zasady odpowiedzialności za wynik sporu i obciążenie strony przegrywającej całością, czy nawet częścią kosztów procesu, może w konkretnej sprawie, kolidować z poczuciem sprawiedliwości oraz słuszności. W celu zapobieżenia ewentualności wydania orzeczenia w takich warunkach wprowadzona została możliwość oparcia go na regule objętej art. 102 k.p.c. Zgodnie z nią, do nieobciążenia strony przegrywającej sprawę obowiązkiem zwrotu, wygrywającemu przeciwnikowi,

kosztów procesu w całości lub części, dojść może, jeśli zaistniały szczególnie uzasadnione wypadki. Wskazuje to na określenie tej zasady jako wyjątku od podstawowej, unormowanej w art. 98 § 1 k.p.c., a zarazem wyklucza dokonywanie rozszerzającej wykładni. Do kręgu „wypadków szczególnie uzasadnionych” zaliczane są zarówno okoliczności związane z samym przebiegiem procesu, jak i leżące na zewnątrz. Do pierwszych zaliczane są sytuacje wynikające z charakteru żądania poddanego rozstrzygnięciu, jego znaczenia dla strony, subiektywne przekonanie strony o zasadności roszczeń, przedawnienie, prekluzja. Drugie wyznacza sytuacja majątkowa i życiowa strony, z tym zastrzeżeniem, że niewystarczające jest powoływanie się jedynie na trudną sytuację majątkową, nawet jeśli była podstawą zwolnienia od kosztów sądowych i ustanowienia pełnomocnika. Całokształt okoliczności, które mogłyby uzasadniać zastosowanie tego wyjątku powinny być ocenione z uwzględnieniem zasad współżycia społecznego.

Okoliczności rozpoznawanej sprawy przemawiają za przyjęciem, że zaistniały wypadki szczególnie uzasadnione, łączące się z charakterem dochodzonego przez powódkę, istotnego dla niej roszczenia, związanego z utratą majątku spadkowego po matce, przekonaniem, że należy jej się rekompensata, a uznane zostało za niezasadne oraz ostatecznie także za przedawnione. Zrozumiałe zatem było jej dążenie do poddania orzeczenia Sądu pierwszej instancji kontroli instancyjnej. Niezwykle trudna sytuacja majątkowa i życiowa powódki, która zmusza ją do korzystania z pomocy społecznej wypełnia okoliczności leżące poza przebiegiem procesu. Sąd Najwyższy uznał, że ocena tych wypadków przez pryzmat zasad współżycia społecznego wskazuje, że adekwatnym i słusznym było nieobciążanie powódki kosztami postępowania apelacyjnego, zgodnie z art. 102 w związku z art. 391 § 1 k.p.c.

Z tych względów zaskarżone postanowienie należało zmienić na podstawie art. 398¹⁶ w związku z art. 394¹ § 3 k.p.c. Orzeczenie o kosztach postępowania zażaleniowego oparte zostało na zasadzie odpowiedzialności za wynik sporu na tym etapie postępowania, objętej art. 98 § 1 w związku z art. 394¹ § 3 i art. 398²¹ k.p.c.